

Magyar Országos Közjegyzői Kamara és a Közjegyzői Akadémia Kiadó (2014-16) Kiadásában megjelent könyvek
adja Notariális Hungarica-Közjegyzői tanulmányok
szerkesztésénél. dr. Rokolya Gábor (2004-ig) dr. Rokolya Gábor

DROZAIKAIAN EDDIG MEGJELENTEK:

(előjogi új szabályok)

Szerkesztette: dr. Róka Judit és Fülöp Ádám
Budapest, 1996, 176 p.

Dr. Decker: A közjegyzői hivatás deontológiája és szerkezetile

Budapest, 2006, 110 p.

Dr. Kecskés László és munkaközössége: Öröklet és
hátrései kérdések a magyar nemzeti jogi magánjogban

Budapest, 2002, 109 p.

Hajbolyai Mennyhert: A közjegyzőség és hitelési helyek
fontos Magyarországon

Budapest, 2004, 125 p. Kézirat kiadás

Dr. Benjámin: A magyar polgári törvény
erőre való rendes örökösse

Budapest, 2006, 162 p. Kézirat kiadás

Dr. Benjámin: Testamentum a magyar ország
törvények szerinti

Budapest, 2007, XVIII+603 p. Kézirat kiadás

Katona Mór: Magyar magánjog vezetői
adása. 1900. XXV. 273 p. Régi kiadás

Dr. Benó: Öröklet és szerzett vagyon
tulajdonosi jogok jogviszonyai

Budapest, 2008, XV+246 p. Kézirat kiadás

Dr. Mihály: Magyar ingatlan-nyilvántartási jog a
zárlatvédelem joghatásokról

Budapest, 2009, 453 p.

Dr. Máté Viktor: A külföldi közokiratok a teljes magyar
jogi eljáráshoz és a világ közjegyzőinek
szerepéről

Budapest, 2011, 112 p.

Dr. Máté Viktor: A külföldi közokiratok a teljes magyar
jogi eljáráshoz és a világ közjegyzőinek
szerepéről

Budapest, 2013, 112 p.

Dr. Máté Viktor: A külföldi közokiratok a teljes magyar
jogi eljáráshoz és a világ közjegyzőinek
szerepéről

Budapest, 2013, 112 p.

Dr. Fényes: Hitelviszonyok a központi Magyarországon
a glóbuszvidéken. Ötlet és Lingua Im Mittelalter

Budapest, 2012, 152 p.

Dr. Fényes: Aus Notariats I-II.

Budapest, 2013, 600+513 p.

A hagyatéki vagyontervezés – Estate Planning

STUDIA NOTARIALIA HUNGARICA TOM. XVII.

sorozatszerkesztő: Rokolya Gábor

Közjegyzői Akadémia Kiadó

Budapest, 2015

Prof. Dr. Tujti Tibor¹: Vagyonvédelem, hagyatéktervezés és a szindikátusi szerződések

Terminológiai bevezető

Mint sok más összehasonlító-jogi téma esetében, cikkünk vonatkozásában is gondot okozhatnak a magyar és a minaként használt angol-amerikai terminológiai, illetve nomenklatúrabeli eltérések. A könyvben érthetőség kedvéért és a félreértéseket elkerülendő, a következő pár, bevezető jellegű glossza épp ezért hasznos lehet. A magyar szakterminológia esetében elsősorban az új Ptk. és kommentárjaiból,² másodsorban pedig a vonatkozó szakirodalomból indulunk ki.

Mivel a megfigyelésünk középpontjában a tőzsdén nem jegyzett, családok vagy pár természetes személy által tulajdonolt gazdasági társaságok állnak, a korlátozott felelősségű társaságok (a továbbiakban: Kft.) joga lesz az érdeklődésünk középpontjában. Ennek ellenére az elmondottak *mutatis mutandis* vonatkozhatnak más társasági formákra, sőt bizonyos fókig az alapítványokra is. Az utóbbi elképzelhető abban az esetben, ha például az alapítvány „az alapítványi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult,³” vagy ha hagyatéktervezés tárgyát képező vagyon részét képezi egy alapítvány.

A továbbiakban azonban csak a legfontosabb terminusok jelentésének kommentálására szorítkozunk.

Az „estate planning” és „asset protection” tandemről

A két kifejezés törvényben nem fellelhető tőzslófogalom, hanem gyakorlati igények kielégítésére született szakosodások elnevezései. Ahogy az egyik amerikai forrás megjegyzi: „*akadémiai értelemben olyan, hogy vagyonvédelmi jog nem létezik.*”⁴ Ugyanez mondható a vagyontervezésre is. Egyserűen bizonyos mélyreható társadalmi változások megkívánják azt, hogy több jogág eszköztárát felhasználva, s azt ötvözve bizonyos fókú kreativitással, a jogászok megoldást találjanak az új kihívásokra. Az USA-ban az 1960-as évek feminista forradalma volt az egyik ilyen mérőöldő, amikor egyre több nő kezdett el munkát vállalni, szerzett vagyont és egyre gyakoribbá váltak a válások, illetve a második vagy a harmadik házasság is. Ugyanakkor, az általános gyarapodásnak köszönhetően, a középosztály és bizonyos munkásrétegek is egyre fokozottabban igényelték a vagyontervezést.⁵ Másik

¹ A Közép-Európai Egyetem Jogi Tanszéke tanára. Kapcsolat: tujti@ceu.edu. A közönművet szerenté kitéjezni a cikkel kapcsolatos segítségért, kommentárért és véleményesért Harati Péter (CEU Úzleti Iskola) és Menyhárd Átilia professzoroknak (ELTE), dr. Mándoki István közjegyzőnek és Biazsek Ilona Virág doktoranduszának.

² A cikkben az új Ptk. két kommentárjára támaszkodunk, egyrészt a Vekás Lajos szerkesztette Complex-féle 2013-as kiadásban: HVG-ORAC Kommentár) és Perik Ferenc szerkesztette HVG-ORAC 2013-as kommentárja (a továbbiakban: HVG-ORAC Kommentár). Az utóbbi esetében, a jogi személyekre vonatkozó kétet szerkesztője Sárközy Tamás Ptk. 3:379. § (2).

³ Jav. H. Adkisson és Christopher M. River, *Asset Protection*, Chancery, 2013. 10. fejezet, 10.1. szakparagrafus.

⁴ Jav. H. Adkisson és Christopher M. River, *Asset Protection*, Chancery, 2013. 10. fejezet, 10.1. szakparagrafus.

⁵ Jav. H. Adkisson és Christopher M. River, *Asset Protection*, Chancery, 2013. 10. fejezet, 10.1. szakparagrafus.

példaként megemlíthetők a tőkepiacokkal kapcsolatos változások. Ugyanis, amíg az USA-ban az 1970-es évektől csak a társadalom leggazdagabbjai rendelkeztek jelentős részvény- és kötvénycsomagokkal, ez a későbbiekben teljesen megváltozott és a befektetések elérhetővé váltak a szélesebb társadalmi rétegek számára is. Ebben az új helyzetben egyre nagyobb igény mutatkozott nemcsak sokrétűbb hagyatéktervezésre, hanem még a tulajdonos élete alatti vagyónvédelemre is.

Hasonlító változások szemtanúi lehetünk Magyarországon is az 1990-es éveket követően, aminek köszönhetően a vagyoni-, illetve hagyatéktervezés mára már valós társadalmi igényvé nőtte ki magát. Mindazonáltal a terminológia bizonyos fókig lemaradt és nem alakult ki egységes nomenklatura.

Annak ellenére, hogy az USA-ban sincs egységes álláspont arról, mi a különbség az *estate planning* és az *asset protection* között, a kettő alapvető ismérvei meghatározhatók. Elsőként megjegyzendő, hogy átfedés van a kettő között, hisz a célok és a jogi megoldások is hasonlóak, sokszor pedig megegyezők.

Ami az *it vagyónvédelemkén* fordított *asset protection*-t illeti, ez egy olyan komplex gyakorlati jogi technika, ami hazai berkekben már régóta jelen van anélkül, hogy nevesítve lett volna és ennek tudatában lettek volna jogászok. Avagy, ennek részei más elnevezés alatt szerepeltek.⁶ A legkézenfekvőbb iskolapélda a társasági jog korlátozt felleglősségé általi védelem. Avagy, az idehaza is gyakran alkalmazott házastársak vagy családtagok közötti vagyónfelosztás jóval az elhalálozás előtt, ami gyakran inkább vagyónkimétnésnek nevezünk. De említhetjük a Ptk. új intézményét, a *trustot* (bizalmi vagyónkezelési szerződés)⁷ és az általa nyújtott, még kiaknázatlan számalan lehetőséget is. Bár a magyar jog „pusztán” egy nevesített szerződésékn határozza meg, a *trust* – legalábbis az amerikai jogban – inkább egy társaságra hasonlított, amely állandó „*tervezési, figyelmezt, gondoskodási és kezelési igényelhetek*.”⁸ És ez az a momentum, ami köti a cikknket egy kicsit a *trust*hoz is.

Bár annak a meghatározása, hogy mi az *asset protection*, nem egységes az USA-ban, érdemes idézni az egyik definíciót, és felfigyelni arra, melyek is valójában a vagyónvédelem céljai. Eszerint „... a vagyónvédelem olyan rizikó-kezelési technika (tervezés), amelynek a célja, egyrészt a vagyónmegátadási perék eshetőségének a minimalizálása, és másrészt a felek közötti olyan kiegyezés elősegítése (előkészítése), amely az ügyfelünknek fog kedvezni.”⁹

Az *estate planning* is sokszor vagyónvédelmi célokat szolgál, de ez nem szükségszerű. Egyrészt, az öröklagó vagyónát gyakran épp valamelyik örököstől kell megvédeni, az elhalálozás után, de akár még azelőtt is. Másrészt, a cél elsődlegesen az, hogy a vagyont ne a törvényes öröklési szabályok, hanem az öröklagó eltérő óhajai szerint osszák szét.

Míg az *asset protection* esetében tudunk egyértelmű magyar megfeleltőt ajánlani, az *estate planning* esetében ez már nem ilyen egyszerű. A legkézenfekvőbb magyar kifejezés a *hagyatéki vagyóntervezés* volna, azonban ez nem teljesen megfelelő, mert a vagyóntervezés

nemcsak halál esetére vonatkozhat. Elegendő az idehaza debütáló bizalmi vagyónkezelési szerződésre gondolni, hogy láthatassuk ezt. Bár feltehetően ez az új keletű szerződésünk a kezdetekben csak az örökösödéshez fog kapcsolódni. Cikkünkben azonban megelégszünk a *hagyatéki vagyónkezelés* kifejezéssel, bár mind ezt, mind a vagyónvédelmet használni fogjuk. Tesszük ezt azért is, mert a jogesetünk mindkettőt jól szemlélteti.

A törzsbetét és az üzletész versus az angol-amerikai „*share*”

Témánkhöz köitődik még egy terminológiai és szemantikai különbség az amerikai (pontosabban az egyes szövetségi államok)¹⁰ és a magyar társasági jog között. Ugyanis, míg a hazai jog fogalmi és terminológiai különbséget tesz a korlátozt felleglősségű és a részvénytársaság között a vagyoni hozzájárulások és a tőkét befizetők (tagok) elnevezése tekintetében, az amerikai jog mindkettő esetében egyszerűen *share-ről*, illetve *shareholder-ről* beszél.¹¹ Mint ismeretes, a Ptk. a kft. esetében törzsbetétről,¹² illetve üzletésztről,¹³ a részvénytársaság esetében részvénytről beszél.¹⁴

Cikkünk szempontjából nem fontos a magyar jog részleteibe menő taglalása. Elegendő kihangsúlyozni miért fontos ez a különbséget megemlíteni. Egyrészt, aki témánk tárgyában további összehasonlító jogi kutatásokat szeretne végezni, ezt okvetlenül szemelőtt kell tartania. Másrészt, az alábbiakban csak a *tag* és a *törzsbetét* kifejezéseket fogjuk használni és a kft-re fókuszálunk, de az elmondottak *mutatis mutandis* vonatkozhatnak a részvénytársaságokra, illetve a többi Ptk. által elismert társasági formára is.

A társasági és a szindikátusi szerződés versus az angol-amerikai megfeleltőt

Zavart okozhat az is, hogy nem egyeznek, sem a társasági okiratok, illetve a tagok által köitött esetleges szerződéséek fajtai, sem a használt elnevezéséek, ha megpróbáljuk a magyar és az USA-i jogot összehasonlítani. Ematt két rövid glossza elkel. Először, ha abból indulunk ki, melyik dokumentum publikus, illetve melyiket kell a cégnyilvántartáshoz benyújtani, akkor a magyar társasági szerződés pontos megfeleltője az „*articles of incorporation*” (néha „*corporate charter*”). Másodsor, ha ezek tartalmából indulunk ki, akkor azonban ehhez hozzá kell adni a „*by-laws*” nevű társasági okmányt is, amit viszont nem kell a cégjegyzéket vezető szervezh benyújtani.¹⁵ Míg az előbbi a társaság alapításának a céljait, a kiadandó részvények számát és fajtaát és azt az időt határozza meg, amire a társaságot alapítják, a *by-laws* a vállalatvezetési kérdéseket szabályozza.

10 Bár vannak amerikai formák, amelyek szövetségi társasági jogról beszélnek, ez félrevezető, hisz társasági jog csak a szövetségi államok szintjén létezik. Ha használják, ez a kifejezés valójában az olyan szövetségi jogforrásokra vonatkozik, amelyek tartalmazzak társasági-jogi jellegű szabályokat, de nem jelentenek eméi többet. Legtöbbször ez a tőképiazi szabályozás („federal capital markets and securities regulation”).

11 Ennek egyik oka, hogy az USA-ban a társasági formát nem egyeznek az Európában ismerettkel. Más szóval, míg az Ö-konfiansten nagy a harmónia a társasági formákat illetőleg, ez nincs így az óceán túloldalán és féképp a formák jelentősen eltérnek az Európaiktól. A kft. talán legközvetelbi rokona az ún. closed corporation, bár létezik limited liability company-k is jó néhány szövetségi államban.

12 Példaként, hadt idézzék *Smithy és Cunningham*, a lemebb tárgyalt *Galler v. Galler* jogeset kommentárjából, ami a két szerződés remebb már idézett kényvébi számmal (457. oldal): „Shareholders of closely-held corporations, ranging from family businesses to joint ventures owned by large public corporations, frequently enter into agreements that govern the operation of the enterprise. In the past, various types of shareholder agreements were invalidated by courts for a variety reason, that has changed after the *Galler v. Galler* case[.]”

13 Lásd Ptk. 3:159§-a-mi szerinti a kft. „előre meghatározott összeget törzsbetétről álló törzstőkével alakul.”

14 Lásd Ptk. 3:164§-a-mi szerinti az üzletész „a törzsbetéthez kapcsolódó taggái jogok és kötelezettségek összesége. Az üzletész a társaság nyilvántartáshoz vételelve kerülkezik.”

15 Egyes tagállamok kivételt képeznek, akár csak a szövetségi tőképiazi felügyelet, ahová be lehet őket adni.

6 Az amerikai vagyónvédelmi könyvek fejezeteithez hasonló példaként a Nádasy, Bence-Horváth S., Aitita-Kolnai József Struktúraltt Fiánysztrózásról szóló 2011-ben megjelent könyve biztosítéskoról szóló 9. Fejezet. A könyvet az Alina Kladó adta ki.

7 Ptk. 6:310 §-a-et seq.

8 Wright et al., the Law of Succession, 138. oldal.

9 Adkisson és Riser, Asset Protection, 5. oldal.

Számmunkra azonban az a fontosabb, hogy mi a szindikátusi szerződés amerikai megfelelője? E kérdés tekintetében azt kell mondanunk, hogy a használt elnevezések különbözőnek, s az amerikai megfelelő a „*shareholder agreement*”. De vannak jogesetek, amelyekben például a „*Memorandum of Agreement*” volt használatos.¹⁶ Ide kíváncskozik még a „*voiting trust*” fogalom és elnevezés is, mert a magyar jog szerint ezt kényelmentesen fordíthatjuk szavazati egyetiségnek, amire pedig kiterjedhet a magyar szindikátusi szerződés. Az USA-ban a *voiting trust* azonban valami mást jelent, hisz ez esetben a szavazati jogokat egy bizalmi vagyonekzélőre („*trustee*”) viszik át a tagok vagy részvényesek és nem pusztán egy egyetiséget kötnék arról, kinnek hogyan kell szavazni.

A fentieket alátámasztandó fontos kiemelni, hogy a „*synicated agreement*” valójában nem ismeretes manapság az amerikai társasági jogban. Erre a kifejezésre az internetes böngészőnk valószínűleg a szindikátusi szerződésre nemigen hasonlító eredményt hozna ki. Sőt, ezt támasztja alá, hogy az amerikai jogi berkekben meghatározó Black-féle jogi szótár valójában ezt a kifejezést nem is ismeri.

A szindikátusi szerződésekről a magyar jogban

A magyar szakirodalom szerint a szindikátusi szerződések már a magyar gazdasági élet szerves részeit képezik, bár statisztikai adatok nem igazán állnak a rendelkezésünkre. Mi több, a kapcsolódó jogi kérdések javra részről is már léteznek elemzések. Ami szemet szúr, hogy szinte egyik forrás sem beszél a szindikátusi szerződésekről, mint – a fentiekben leírt – vagyonevédelmi, illetve gyakorlatkezelési eszközökről. Mivel ez a cikk épp erre a hiányosságra szeretne rámutatni és nem a szindikátusi szerződésekkel szeretne részleteiben foglalkozni, elegendő csak egy rövid áttekintésre szorítkozni.

A szindikátusi szerződés jellegéről

A szindikátusi szerződés egy alpiikus, a Ptk. által nem nevesített (immominái) szerződéstípus. Nem definiáltak a Ptk-t megelőző társasági törvények sem. A szakirodalom viszont megfélelően körvonalazta a fő ismérveit. Balásházy Mária például egy olyan szerződést lát a szindikátusi szerződésben, amely „*a társaságban részt vevő felek céljait, társasággal szemben vállalt kötelezettségeit, elvárásait a tagok egymáshoz való viszonyait szabályozza.*”¹⁷

Megemlítenő még Kolben György¹⁸ tartalom szerinti csoportosítása, miszerint két típus létezik: a megalakulást előkészítő és a működést befolyásoló szindikátusi szerződések. Az elsőre például akkor lehet szüktség, ha az alapítás valamilyen feltételről függ, s ennek a nem-teljesítése megakadályozhatja a társaság megalapítását,¹⁹ de akár az alapításig létezővő költiségek megosztásáról is szólhat a szerződés. A források nem említik a hagyatéktervezési vagy vagyonevédelmi célokat, de némelyik megemlíti, „*a társaság képződő vagyoneának*

16 Ringling v. Ringling Bros. - Barnum & Bailey Combined Shows, Inc., 49 A.2d 603 (Del.Ch.1946), modified 53 A.2d 441 (Del. 1947).

17 Balásházy Mária, Szindikátusi szerződés a társasági és a polgári jog határain, Gazdaság és Jog, 1993. Október 5. 16. oldal. Idézve Lukács Mónika, Sándor István és Szűcs Brigitta, Új típusú szerződések és azok gyakorlati a gazdasági életben című könyvben (HVG-Orac, 2003), 19. oldal. (A Lukács és al. hivatkozott szerzők és al. Új típusú szerződések 2003).

18 Kolben György, A szindikátusi szerződés (Közgazdasági és Jogi Könyvtáradó Budapest, 1996), 23-26 oldal.
19 Lukács et al (26. oldal) például azt az eseret említi, amikor az egyik tag ezt vállalja, hogy a tulajdonában lévő ingatlan a társaság rendelkezésére bocsátja a társaság tevékenysége lebonyolítására).

vagy vagyona egy részének előzetes megállapodás szerinti felhasználása” lehetőségét.²⁰ Más szóval, a szindikátusi szerződés tartalma széles sávban mozoghat.

A szindikátusi és a társasági szerződés elhatárolása

Dogmatikai és gyakorlati szinten is az egyik fő kérdés a szindikátusi és a társasági szerződés²¹ megkülönböztetése. A főbb elhatárolási kritériumokat említjük csak. Először, míg a társasági szerződés egy társaság alapításának előfeltétele, s így egy társaság létesítésekor kötelezően meghozandó, a szindikátusi szerződés teljesen a felek akaratától függő, opcionális. Két további eltérés ered ebből. Egyrészt (s ez volna a második differencia), míg az első célja a társaság megalapítása, az utóbbi jellemzően inkább „*egyéni érdekek megelenítésének az eszköze.*”²² Másrészt (mint *harmadik különbség*), az előbbiekből az is következik, hogy a szindikátusi szerződés tehát járulékos jellegű. E kérdés kapcsán azokhoz a véleményekhez csatlakozom, amelyek szerint ez a járulékoság korlátozott. Ez azt jelenti, hogy a tagság megszűnése nem vezet mindig a szindikátusi szerződés felmondásához is, hanem „*kizárólag [a] tagsági viszony alapján gyakorolható jogok és teljesíthető kötelezettségek*” esetében.²³

Negyedezzer míg a társasági szerződés tartalmi elemeit kégens normák szabják meg, épp az ellenkezője érvényes a szindikátusi szerződésre – amely a szerződéses szabadság elvén alapul. Mivel a Ptk. csak a minimálisan szükséges kötelező tartalmi elemeket követeli meg²⁴ a társasági szerződés esetében, a felek sokszor épp emiatt találják fontosnak más kérdéseket is rendezni szindikátusi szerződésen keresztül.

Ötödözör, míg a társasági szerződés „*a társaság külső viszonyait és a hitelezővédelmi érdekeket*” helyezi előtérbe, a szindikátusi szerződés „*társaság tagjainak egymás közötti, belső jogviszonyának meghatározása*”²⁵ eszköze. Ebből következik a hatodik differencia is, miszerint míg a társasági szerződés nyilvános, a szindikátusi szerződés nem, illetve nem benyújtható a cégbíróséghez. Sőt, a tagok a szindikátusi szerződés kitételeit akár üzleti titoknak is minősíthetik.²⁶

Végezetül, míg a társasági szerződést minden tagnak alá kell írnia, ez nem szükségeszerű a szindikátusi szerződések esetében. Illetve a szindikátusi szerződés nem feltételezi minden tag részvételét.

20 A szindikátusi szerződés, megjelent a Cégvezetés 23. számában (2000. Március 1.), 4. oldal, ismeretlen szerző tollából. Letölthető: < <http://cegvezetes.hu/2000/02-03/a-szindikatusi-szerzodes/>.

21 Mivel a cikkünkben a kft. áll a középpontban, eltekintünk a más társasági formák esetében használt kifejezésektől. Viszont itt említkezettől megadjuk, hogy míg a részvénytársaság alapító okirata az alapszabály, az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságé pedig az alapító okirat. Ptk. 3:94 §-a. Hozzáadandó a fentiekhez még az is, hogy bár a társasági szerződést - mint bármely más szerződést - konszenzussal lehet megváltoztatni, a Ptk. 3:102 §-a megengedi az a legfőbb szerv legalább háromegyedese szöbbségével is. Ennek a magyarázata, ahogy a Complex Kommentár jelzi, hogy amennyiben az alapító okirat módosítását „minden esetben konszenzushoz kértünk, akkor adott esetben lehetteme tenünk a társaság hatékony alkalmazkodását.” Complex Kommentár, 131. oldal.

22 Lukács et al., Új típusú szerződések, 20. oldal.
23 Lukács et al., Új típusú szerződések, 24. oldal.

24 A Ptk. A jogi személyekre vonatkozó cím 3:5 §-ban sorolja fel a kötelező tartalmi elemeket és adja meg - a rákövetkező paragrafusokban - többjének a részletes szabályait is.
25 Idézve Lukács et al., Új típusú szerződések, 20. oldal.
26 Ugyanitt.

Érdekes jogi kérdés vajon a szindikátusi szerződésekben vállalt kötelezettségek kikényszeríthető-e a polgári jog eszközeivel tekintettel arra, hogy a „szindikátusi szerződésben vállalt kötelezettségek együttműködési természetűéről fogva jellemzően nem pénz fizetésére, hanem meghatározott magatartás tanúsítására vonatkoznak.”²⁷ Például, hogyan kényszeríthető ki az, hogy egy tag a szindikátusi szerződésben vállaltak szerint szavazzon?

Ezen kérdés tekintetében véleményem találok Menyhárd professzorával. Mígszerint abból kell kiindulni, hogy a szindikátusi szerződésre, specifikus szabályok hiányában, az általános szerződési jogi szabályokat kell alkalmazni. Mivel a magyar jog, ellentétben az angoliszász és hasonlóan a kontinentális jogrendszerrel, a szerződések természetbeni teljesítésének az elvén nyugszik, elvileg az ilyen kötelezettségek kikényszeríthetőek. Kivétel képez, ha a vállalt kötelezettség teljesítése „*ténylegesen lehetséges és jogszerű, a kötelezett személyében rejlő okból nem lehetetlen, a természetbeni kikényszerítés ésszerűen kölségtöbblet vagy többletérte nem alapoz meg gazdasági lehetetlenülést és a teljesítés a jogosult (a szindikátusi szerződés együttműködési természetéből adódó sajátosságok folytán a szerződésben részes másik fél) érdekében áll, a kötelezettségvállalást természetben kikényszeríthetőnek kell tekinternünk*”²⁸

A szindikátusi szerződések felhasználási módokról

Cikkünk egyik lényeges célja, amerikai tapasztalatokra építve, rámutatni arra, hogy ellentétben az eddigi magyar gyakorlattal, a szindikátusi szerződések fontos gyakorlatkeverezési és vagyónvédelmi eszközökként is alkalmazhatók. Ezidáig ugyanis a szindikátusi szerződésre csak mint egy opcionális, kiegészítő jellegű, társasági jogi eszközre tekintettek. Ezt szemléltetendő felsoroljuk az alábbiakban a leggyakoribb felhasználási módokat.

Előzetesen megjegyzendő, hogy a felsorolt tételek némelyike akár takarhatja is a hagyaték-védelmi vagy vagyónvédelmi célokat. Azonban a források ezt nem említik, amiből arra lehet következtetni, hogy a szindikátusi szerződéseket vagy nem is használják ilyen célokra, vagy ez nagyon ritka. Mi több, a szindikátusi szerződést nem is tekintik hagyaték-tervezési vagy vagyónvédelmi eszköznek. Cikkünk fontos érve pont ezért az, hogy a szindikátusi szerződést nem pusztán mint egy társasági jogi (ahogy teszi ezt a lenti Lukács-Sándor-Szűcs fele felsorolás), hanem egyszerűsített mint egy hagyatékvédelmi eszközt is kell felfognunk.

²⁷ Menyhárd, 2009, 248. oldal.

²⁸ Uj, 253. oldal.

²⁹ Lukács et al., Új típusú szerződések, a 26-tól a 47. oldalig tartó részben taglalja ezeket.

- a társaság cégformájának, tevékenységének, székhelyének, illetve a tevékenység gyakorlása helyének a meghatározása
- a törzstőke (alapitőke) rendelkezésre bocsátása
- a tagok tagsági jogaival kapcsolatos egyes rendelkezések meghatározása
- a tag tulajdonában lévő ingatlanok a társaság használatába adása
- a társaság alapításával összefüggésben felmerült költségek megosztásának módja
- a társaság működésének a finanszírozása
- törzstőke emelési kötelezettség
- a társaság, illetve az alapítók céljának meghatározása
- a társaság képződő nyereségének hovatordítása
- versenytársalmi megállapodások (pl. vezető tisztviselő nem szerzhet társasági részesedést más olyan gazdasági társaságban, amely tevékenysége hasonló)
- tulajdoni részesedés megszerzésével, elidegenítésével, új tag belépésének feltételeivel kapcsolatos megállapodás
- a tag részéről a társaság számára történő munkavégzés, szolgáltatás nyújtása a társaság részére
- a társaság szervezetenek kialakítása, a szervek működésére vonatkozó rendelkezések, hatásköri kérdések
- szavazással kapcsolatos megállapodás
- titoktartási rendelkezések
- garanciák és szankciók szerződésszegés esetére, és végezetül –
- jogviták esetére alkalmazandó jog kikötése, választóvitás eljárása.

A szindikátusi szerződések fontos szerepet játszanak, például, még az ún. kockázati tőkebefektetések („*venture capital*”)³⁰ és a magántőke befektetési vállalkozások („*private equity*”) esetében is, hisz ezek felépítése és vezetése több lényeges ponton eltér a paradigmatis gazdasági társasági modellektől. Az eltérések rögzítésének pedig a szindikátusi szerződés az egyik megfelelő formája.

²⁹ Lukács et al. Új típusú szerződések, a 26-tól a 47. oldalig tartó részben taglalja ezeket.

³⁰ Glavanis Judit, A kockázati tőkebefektetéshez kapcsolódó szindikátusi szerződések a Magyar és a nemzetközi szerződési gyakorlatban. Letölthető: < <http://ifk-online.sze.hu/mages/egyedi/thari/glavanis.pdf> >.

A szindikátusi szerződésekről az Egyesült Államokban általában

Az általános szabály, hogy a tagok (részvényesek) megállapodhatnak bármiről, ha ez nem ellentétes az adott tagállam közrendjével („*public policy*”).³¹ Mivel az amerikai társasági jog is diszpozitív szabályokra („*defiant rules*”) épül, ennek az esélye nem nagy, de nem is kizárt. Ahogy ezt amerikai források jelzik, közrendbe ütköző, például, ha a tagok (részvényesek) és a cégvezetők közötti hatáskörök törvényi felosztásának a szabályaitól eltérő megoldásokra szerződnek a tagok. Kis és közép méretű vállalkozásoknál ez könnyen megőrizhető, mivel gyakran keverednek a tagi és a cégvezetői szerepek. Az amerikai társasági jog szerint azonban a cégvezetőknak egyaránt kell képviselniük minden tag (részvényes) érdekeit, s így az olyan megállapodások, amelyek megkötik a cégvezetők kezét és diktálják, miként kell ténykedniük a jövőben nem talált elismerésre az amerikai bíróságokon.

Mivel a Ptk. gazdasági társaságokra vonatkozó szabályai hasonlóak az amerikaiakhoz,³² az iménti töviden említett megszorítások megfontolást igényelnek Magyarországon is, bármennyire is furcsának tűnhet ez. Következik mindez abból, hogy az amerikai tagállamok és a magyar társasági jog egyre nagyobb hasonlóságot mutatnak, ami különösképp a társasági jog (mint jogág) diszpozitivitását, az alapelveket, avagy a gazdasági társaságok tagjainak a szerződéses szabadság adta jogait illeti. A szindikátusi szerződések szintjén ez azt jelenti, hogy hasonlóan nagy szerződési szabadsággal rendelkezik mind a magyar, mind az amerikai társaságok tagja. S ez az ami lehetővé teszi azt, hogy a magyar gyakorlati jogász hasznos tanulságokat vonhasson le az amerikai a gyakorlatban már bevált megoldásokból. A következő jögesztünkkel épp ezt szeretnénk tenni.

Amerikai gyakorlati megoldások

A Galler v. Galler (1964) jogesze³³

A Galler jogeset határkőnek számított az USA-ban és rámutatott arra, hogy a nagy részvénytársaságokra szabott társasági jogi szabályok nem mindig felelnek meg a kisebb taglétszámú társaságokra. Példának okáért, nehezen képzelhető el egy családi vállalkozás és egy tőzsdén jegyzett cég vezetése ugyanazon modell alapján. A Galler precedens után nemcsak a bíróságok váltak elfogadóbbá a tagok (részvényesek) szindikátusi szerződéssei újszerű megoldásai előtt, hanem végül mindez törvényi szinten is kimondásra került.³⁴

31 Smiddy és Cunningham, *Corporations and other Business Organizations* (Lexis Nexis, 2010), 451. oldal.

32 A Ptk. a 3:11(2)§-a utolsó mondata, hasonlóan az amerikaihoz, kimondja: „A vezető tisztviselésű a társaság tagja nem vanhatja, és hatásköreit a legfőbb szerv nem vonhatja el.”

33 *Galler v. Galler*, Illinois Supreme Court, 203 N.E.2d 577 (1964).

34 Lásd a szövetségi államok egy része számára mérvadó Társasági Mintatörvény 7.32§-át, amely felsorolja mely esetekben lehet szindikátusi szerződésen keresztül elérni az általános szabályoktól. Példának okáért: 1/ el lehet tekinteni igazgató („*board of directors*”) bizottság alakításától avagy imitálni lehet az igazgatók jogait, 2/ előre lehet írni ki lesz és hány évre a jövőben vezető tisztviselő, valamint a megválasztásuk és leváltásuk módját, 3/ elő lehet írni kinek milyen juttatásokkal és milyen kritériumok alapján kell kifizetni, 4/ elő lehet írni specifikus szervezeti módokat. Ezek a szabályok megértéséhez elegendő a Galler jogesetben használt szindikátusi szerződés kitételei átolvasni, hogy láthassuk valójában az ebben használt megoldásoknak engedett utat a törvényalkotó. Nem elegendő azonban kihangsúlyozni, hogy a Galler szindikátusi szerződés megoldási nem biztos megengedettek a magyar jog alapján.

A Galler cég egy sikeres családi vállalkozás mintapéldája volt, amelyet két fűtéstér alapított 1919-ben. Induláskor a *Galler Drug Company-nek* (gyógyszeripari nyelteskedői vállalkozás) nem volt más tagja, csak a két testvér, egyenlő arányú részesedéssel. 1924-ben a mai magyar Kft.-hez (vagy zártkörűen működő Rt.-hez) hasonló társasági formára változtak, s a bejegyzett 220 részvényt megfelelték egymás között. A cég sikeresen fejlődött a testvérek kezei alatt. 1945-ben mindketten fontosnak tartották egyik alkalmazottjukat (Rosenberg) bevonní a társaság vezetésébe. Ezt úgy oldották meg, hogy mindketten eladtak 6-6 részvényt az illetőnek 10 éves részletfizetésre. Valamint azt is kikötötték, hogy amennyiben Rosenberg elhagyná a céget, ők visszavásárolják a részvényeket. Bár Rosenberg nem volt részese a Galler-féle pernek, a szerepét meg kell említeni, mert a perlés idejékor még nem fizette ki teljesen a részvények vételárát, és a per folyamán eladta mind a 12 részvényét a túlélő testvérenek.

Jó céglajdonosként és egyben jó családapaként a két testvér és a feleségeik 1955-ben megkötötték egy szindikátusi szerződést a könyvelőjük tanácsára. A szerződésnek két kifejezett célja volt: egyrészt, anyagi biztonságot, s másrészt egyenlő befolyást biztosítani a cégben a legközelebbi családtagaiknak, bármelyikük halála esetére.

Nem aipikus, hogy egy per sikeres családi vállalkozások esetében pont valamelyik tag halálával indul. Ez történt a Galler társaság esetében is, amikor 1957-ben Benjamin Galler (az egyik testvér) meghalt. Ugyanis, amikor az özvegy betélt a cég iródjába és kérte a másik testvértől a szindikátusi szerződés teljesítését, a túlélő testvér ehelyett módosításokat akart az özvegyre ráerőltetni. Miután ezeket nem fogadta el az özvegy kénytelen volt bíróság elé vinni az ügyet – az újszerű és az akkori társasági törvénnyel bizonyos tekintetben ütköző megoldásokkal teli szindikátusi szerződés – érvényesítése céljából.

Ahogy fentebb már leírtuk, a Galler ügy egy levírat indított el, aminek hozadékaként törvénybe kerültek olyan egyértelmű szabályok, amelyek megengedték tették nemcsak a Galler-féle szindikátusi szerződéseket, hanem tág teret nyitottak más jogi újítások előtt is. Mindezettel kezdetét vette a szindikátusi szerződések mint hagyatéktervezési és vagyonvédelmi eszközök, új korszaka az USA-ban.

A Galler-féle szindikátusi szerződés elemei

A Galler-féle szindikátus öt eleme érdekessé számunkra, s ezeket egyenként vázoljuk. Ezek fontos részei minden ilyen típusú szindikátusi szerződésnek és ilyen hasznos útmutatóul szolgálhatnak idehaza is. Fontos megemlíteni, hogy a szerződés megkötésekor a két testvérenek egyenként 47,5 % részesedése volt, illetve többségi befolyással bírtak, viszont a szerződés *felet* rajtuk kívül még a feleségek voltak csak.

a/ A szerződés tartama: A Galler-féle szindikátusi szerződés nem kötött ki egy pontos érvényességi időpontot. Ehelyett azt írta elő, hogy mindaddig érvényben marad, amíg a szerződő felek egyike életben lesz. Az első kérdés tehát épp az volt vajon az ilyen, nem pontos dátumhoz kötött szerződés, érvényes-e? A precedenst alkotó bíróság³⁵ válasza igen volt.

35 A pontos erdeti megfogalmazás: „to provide income for the support and maintenance of their immediate families.”

36 Mivel a tárgy több bírósági fokonon ment át, csak a legfelső szint dátumnyébe foglaltak feljünk fent említeni. Erről a bíróságról, mint a precedenst hozó vagy alkotó bíróságról fogunk beszélni.

b/ Vállalatvezetési egyezség:

A bíróságnak nem okozott különösebb gondot jóváhagyani, de érdekes kérdés vajon szindikátusi szerződéssel ki lehet-e kötni ki fogja a céget vezetni akár a távolabbi jövőben is? Más szóval, szerződéssel előre kiegészíthetnek-e a tagok, hogy kire fognak majd szavazni és milyen szabályok szerint? Ez nem más, mint a vállalat feletti befolyás szerződéses elosztása *pro futuro* és a vállalatvezetés hosszabb időre való szerződéses „bebetonozása” valójában.

A Galler cég esetében a következőkről állapotott meg a két testvér és a feleségek:

(i) a társasági szerződést („*bylaws*”) oly módon fogják módosítani, hogy négytagúvá alakítják a taggyűlést („*board*”), amely határozatképességéhez („*quorum*”) három tag jelenléte lesz szükséges, valamint az összehívás és a gyűlés között legalább tíz napnak kell eltelnie („*ten days notice*”),

(ii) a tagok a két testvért és a két feleséget fogják mindenkor ügyvezetőnek kinevezni a társasági szerződés módosítására, és minden jövőbeni ügyvezető választásra összehívott taggyűlésen,

(iii) és amennyiben az egyik testvér elhunyna, a feleségének lesz joga ügyvezetőt jelölni.

c/ A szindikátusi szerződés család-eltartásra irányuló célja:

Bár a testvérek és feleségeik egyetértettek a szindikátusi szerződés megkötésekor, hogy a szerződés elsődleges célja a közvetlen családjaik eltartása, az alperes ezt megámadta. Az alperes szerint a gazdasági társaságokat profitszerzés és nem családfenntartás céljából hozzák létre. Különösen a lentebb vázolt osztalék és bérjuttatások utközme a gazdasági társaságok alapvető céljaival. Ennek ellenére a bíróság nem találta eleve semminsk a szerződést az ilyen megfogalmazott cél miatt. Tette ezt különösképp arra is tekintettel, hogy sem kisebbségi üzletessel rendelkező tagok, sem a hitelezők, illetve közérdek nem sérült ezáltal.

d/ Egyezség a jövőbeni osztalékfizetésről:

A felek abban is megállapodtak, hogy a vállalat minden évben osztalékot fog kiosztani, mindezt a közvetlen családtagok eltarása céljából. Az osztalékot – az 1960-as években sokkal többet ért – fix 50,000.- dollárban határozták meg, amit az 500,000.- dolláros éves nettó (adózás utáni) többletbevételeiből kellett fizetni. Előírták azt is, hogy az osztalékot akkor is ki kell fizetni, ha a nettó nyereség kevesebb, mint 50,000.- dollár, de tartani tudják a többletbevétele vonatkozó célkitűzéseket. Más szóval, bár a mindenkor taggyűlés joga minden évben arról dönteni, vajon deklarál-e és fizet-e a cég osztalékot, a Galler család megegyezett előre, hogy a szindikátusi szerződés tartama alatt, *ha a bevételek nem csökkennek a meghatározott minimum alá*, osztalékot mindig fizetni kell. Sőt, a család tisztas megélhetéséhez elegendő összeget is meghatározták. Mivel az egyezség az osztalékfizetést ahhoz

kötötte, hogy egy minimális többletbevételelt produkáljon a vállalkozás, amivel maga a vállalkozás és a hitelezői érdekeit védték, a bíróság nem találta problematikusnak ezeket a szindikátusi szerződésbeli kitételeket sem.

e/ Egyezség jövőbeni özvegyi bér-jellegű juttatásokról:

Ugyancsak a szülkebb család eltarását szolgálta a szindikátusi egyezség azon része, amely azt szabályozta, hogy az özvegyek joga öt éven keresztül havi bérjellegű („*salary continuation*”) juttatásokat kapni a társaságtól. Ennek az összegét is korlátozták, méghozzá két módon. Egyrészt, a teljes kifizetendő összeg felső határa a kétszerese lehetett annak, mint amennyit az özvegy férje egy évben kapott. Másrészt, a vállalkozás pénzügyi biztonságára védelme céljából, ezeket a kifizetéseket csak akkor lehetett alkalmazni, ha a társaság ezeket leírhatta az adójából. Az alperesek kifogása ez ellen az volt, hogy ezek a kifizetések valójában ajándékok, amelyek sértik a társasági tagok jogait és így a társaságnak nincs felhatalmazása a kifizetésre. Mivel csak a szindikátusi szerződés aláírói voltak a társaság tagjai (mivel a per végére Rosenberg már eladta az üzletészét) és senki más jogai így nem is csorbultak, a bíróság ezt a megoldást is elfogadhatónak találta.

A családi betéti társaságok esete („*Family limited partnerships*”) az USA-ban

Amerikai tapasztalati tanulmányok szerint a családok által vezetett vállalkozások és farmok szabály szerint tönkremennek a második generáció kezében.³⁷ Így a megfelelő megoldások keresése nem lankad, s az utóbbi pár évtizedben a családi betéti társaságokról („*Family limited partnerships*”) beszélnek, mint jó megoldásról. Természetesen maga a társasági forma nem elegendő a társaság belső felépítése szabályainak megfelelő kidolgozása nélkül. S itt ismét szerep jut a szindikátusi szerződéseknek. A szakirodalom azonban a családi betéti társaságok kapcsán nem másról beszél, mint egy az üzleti világban már régóta használt képlet adaptálásáról a gazdaság egy más világába.³⁸ A cél a farm, családi vállalkozás egészségének a megőrzése és annak a megátóltása, hogy bármelyik tag (örökös) kieszközölhesse annak a felosztását vagy eladását. Ha mindez adójogi támogatást is élvez, van esélye az ilyen elképzeléseknek akár idehaza is.

Mi hasznosítható Magyarországon?

A Ptk. diszpozitív szabályozási módszere

Ha arra szeretnénk választ kapni vajon mi hasznosítható hazánkban a fentiekben vázolt amerikai jogesetből, első lépésben az új Ptk. jogi személyeket és gazdasági társaságokat is érintő szabályozási paradigmaváltásából indokolt kiindulni. Ahogy a Complex Ptk. Kommentár fogalmaz: a Ptk. „*a kögens alapállás helyett az elterést engedő (diszpozitív) szabályozási kiindulópontot választja.*”³⁹ Ez a megegyező hozzáállás eleve teret enged a gazdasági társaságok, s így a kft-k tagjainak is, az üzletészeik kapcsán hagyatéki tervezésre is. Épp ezért joggal idézi a HVG-Orac Kommentár a miniszteri indoklásból, hogy az ilyen elterést engedő szabályozás megnyit „*egy sor olyan lehetőséget, amelyekkel a kögens kiindulópontot választó eddigi szabályozás mellett az érdekeltek nem élhettek.*”⁴⁰

³⁷ Wright, the Law of Succession (2013), 346. oldal.

³⁸ Uj: 346. oldal.

³⁹ Kisfaludi Andrács, Complex Kommentár (2013), 85. oldal.

⁴⁰ Török Gábor, HVG-Orac Kommentár, 42. oldal.

Bár a miniszteri indoklás a szindikátusi szerződéseket úgy említi, mint olyan „*mögöttes megállapodásokat*,” amelyekhez azért folyamodtak régebben, hogy a közens szabályokra alapuló előző rendszert által „*felelőtlenségeként felállított törvényi tilások eldől*”⁴¹ kimeneküljenek, semmi sem ual arra a Ptk.-ban, hogy a fenti jogeset bizonyos megoldását (még ha módosításokkal is), egy szindikátusi szerződésbe foglalják a felek. Mindazonáltal az óvatosság hasznos, hisz maga az említett miniszteri indoklás is kihangsúlyozza, hogy a diszpozitív szabályozás velejárójaként jogértelmezési problémákra kell számítani főként az alkalmazás kezdeti szakaszában. Ezek, akárcsak az esetleges újításokra, vagy átvett külföldi megoldásokra vonatkozó nyitott kérdések megválaszolása nyilvánvalóan a bírói gyakorlatra vár elsősorban.⁴²

A hagyatéki vagyontörvény és vagyontörvény a Ptk. tükrében

A Ptk. nem beszél sen a hagyatéki vagyontörvényről és vagyontörvényről, sem azok és a szindikátusi szerződések viszonyáról. A Kommentárók, elvéve ugyan, de megemlítik a szindikátusi szerződést. Mindebből azonban nem az következik, hogy ezek a hazánkban a lényegében újkeletű összetett jogi technikák és a Ptk. összeegyeztethetetlenek.

A fő hasonlatosság és egyben kapcsolódó pont épp a szindikátusi szerződést övező szerződéses szabadság adta lehetőségeik. Bár a magyar jogalkotó szinte kizárólag más kontinentális európai jogrendszerek tapasztalataiból merített a társasági jog területén is, a magyar jog a diszpozitív szabályozási rendszer átvételével valójában – legalábbis a szabályozási technika kérdésében – az amerikai társasági jogi rendszerekkel is megegyező hozzáállást fogadott be.

Az USA-ban már valamikor az 1950-es évektől kezdődően beindult egy versengés a két ellenlábás társasági jogi modell között. Ezek egyrészt, Delaware állam társasági joga, és másrészt az úgynevezett Gazdasági Társasági Miniatörvény⁴³ követő szövetségi államok joga. A versengés egyik fő eszköze épp a liberalizáció volt, illetve a magyar szabályokat sok tekintetben túlszámnyaló megegyező szabályozás lett.⁴⁴ A Galler jogeset és a társasági jog által felkeltett eszközök vagyontörvényi és hagyatéktervezési célokra való felhasználása nagyrészt ennek köszönhetően lendült be. Nem kizárt, hogy – ahogy ezt cikkünk sugallja is – hasonló trendnek lehetünk majd szemtanúi Magyarországon is.

A cikkünk tekintetében azonban talán a legfontosabb tanulság, hogy a diszpozitív szabályozás soha nem látott szerződési szabadságot is hozott a társasági, és így a szindikátusi szerződéseket illetően, teret engedve ezzel az újításnak, másutt bevált gyakorlati megoldások és például az olyan új jogi eszközök által nyújtott lehetőségeknek a kihasználására, mint amilyen a most bevezetett bizalmi vagyontörvényi szerződés, avagy a „*trust*.” Nagyon leegyszerűsítve, ha a Ptk. maga nem tilt valamit, illetve ha a Ptk. szabályaitól eltérő tagi

egyezség nem sérti nyilvánvalóan a hitelező, munkavállalók vagy a kisebbségi tagok jogait, és nem akadályozza a társaság törvényes működése feletti felügyelet érvényesülését,⁴⁵ elvileg akár a fenti amerikai jogi esetekben vázolt gyakorlati megoldásokat is át lehet ültetni a magyar gyakorlatba. Más szóval, leszögezhető, hogy az új Ptk. tágabbra nyitotta a kapukat a hagyatéki vagyontörvény és vagyontörvény előtt is, és ez indokoltá teheti külföldi gyakorlati megoldások és tapasztalatok tanulmányozását, ahogy ezt cikkünkben tettük is.

A fentiekből mindenesetre egy végkövetkeztetés levonható: a szindikátusi szerződések a vagyontörvény és hagyatéktervezés egy fontos formájává nőhetnek ki, különösképp a magyar gazdaság velejét adó kis- és középvállalkozások számára. S ez jogosultá teszi a szindikátusi szerződések lehetséges felhasználási módokait vagyontörvényemmel és hagyatéktervezéssel kibővíteni gyakorlati és jogirodalmi szinten is.

A szerzőről

Tajti Tibor (LL.M., S.J.D.) – A budapesti székhelyű Közép-európai Egyetem (Central European University – CEU) jogi tanszéke, nemzetközi kereskedelmi jogi program professzora 2002. óta és a tanszék doktori iskolájának a vezetője. A CEU Üzleti iskola tanára is 2002-és 2008. között. Érdelklődése elsősorban az összehasonlító magán és a kereskedelmi jog, valamint a gazdaság szabályozása (regulation) több területére terjed ki, úgyminth a hitelfedezeti és csődjog, a bankok és tőkepiacok szabályozása, társasági jog és felelősségteljes vállalatvezetés (corporate governance) és a választott bíróságok joga. Ezek tekintetében foglalkozik még a jogharmonizáció, valamint a jog és a gazdasági növekedés viszonyával (law-growth nexus). Főbb publikációi: Comparative Secured Transactions Law (Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 2002), the Case Law of Central and Eastern Europe (társkiadó Stefan Messmann-al, European University Press, Bochum, első kötet: 2007, második kötet: 2009), több fejezet az olasz Common Core európai mozgalom égisze alatt megjelent kötetekben (elsősorban Mauro Bussani szerkesztésében) és számos angol nyelvű cikk külföldi folyóiratokban.

41 Az idézett részeket lásd ugyanitt.

42 Ugyanott, 42. oldal.

43 A Miniatörvény („Model Business Corporation Act”) az American Law Institute műve és az USA tagállamai miniegy felének társasági joga ezt a modellt követi. Lásd az ALI honlapját < <http://www.ali.org> > A Társasági Miniatörvény szövege legújabb a következő honlapon:

< <https://users.wfu.edu/palmar/1/CB/Corporations-Companion/Conexus/ModelBusinessCorporationAct.pdf> >

44 Ahogy Cox és Hazen fogalmazza: „a megegyező szabályozás ellovasa,” addig a Miniatörvény valójában nem is azért hozták létre, hogy egy egységes formában az az államok átvégek, hanem inkább hogy „az államoknak jogalkotási útmutatóként szolgáljon.” Thomas Lee Hazen, Jerry W. Markham, Corporations and other Business Enterprises - Cases and Materials (West, 3. kiadás, 2009), 12. oldal.

45 Ptk. 3.4. § (3).